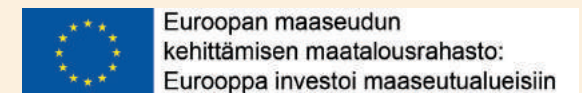

**Kestävän kehityksen
muistilista**
Kuinka otat kestävän
kehityksen huomioon
rahoitushakemuksessa?

YRITTÄJÄN OPAS

Kuva: Omena

Opas yrittäjälle

Tämä aineisto on tarkoitettu ohjaavaksi työkaluksi kestävän kehityksen huomioimiseen rahoitushakemuksen suunnitteluprosessissa ja kestävän yritystoiminnan kehittämisessä. Mitä kestävä kehitys tarkoittaa, ja miten sitä voi soveltaa rahoitushakemuksessa ja yritystoiminnassa? Opas antaa ideoita ja ohjaa ottamaan huomioon eri kestävyiden osa-alueet, sekä helpottaa eri toimien sanoittamista ja perustelemista rahoitushakemukseen. Kestävyys voi syntyä monenlaisista asioista, ja sen huomioiminen on yllättävän helppoa, kun vain oivaltaa millaisista asioista kestävyys syntyy. Tässä oppaassa kerromme kestävyiden eri osa-alueista. Jokaisen osa-alueen jälkeen voit vielä tarkastaa, kuinka monta kohtaa saat rahoitusideallasi rastittua. Mitä useammasta aihepiiristä saat teemoja sisällytettyä hankesuunnitelmaan, sen kattavammin kestävä kehitys on otettu huomioon.

Julkaisu on laadittu Keski-Suomen Leader-ryhmien yhteisessä Keski-Suomen maaseutuviesti -hankkeessa, jota on rahoittanut Keski-Suomen ELY-keskus. Julkaisun sisällön ja ulkoasun on tuottanut Muotoilutoimisto 2Loops.

Sisällys

Sisällys	2
1.Mitä tarkoittaa kestävä kehitys?	3
2.Ekologinen kestävyys	3
• Kiertotalous	3
• Kestävät ruokavalinnat	4
• Jakamistalous ja yhteiskäyttö	4
• Energiatehokkuus	4
• Kestävä liikkuminen	4
• Ympäristön ja luonnonsuojelu	5
3.Sosiaalinen ja kulttuurinen kestävyys	6
• Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen	6
• Yhteisöllisyys ja syrjäytymisen ehkäisy	7
• Tasa-arvoisuus	7
• Monikulttuurisuus ja moninaisuus	7
4.Taloudellinen kestävyys	8
• Resurssiviisaus	8
• Kustannustehokkuus	8
Muistilista	9
Yhteystiedot	10

1. Mitä tarkoittaa kestävä kehitys?

Kestävän kehityksen tavoitteena on, että hyvän elämän mahdollisuudet säilyvät myös tuleville sukupolville. Kestävä kehitys jakautuu ekologiseen, sosiaaliseen, kulttuuriseen ja taloudelliseen kestävyteen. Tässä oppaassa avataan tarkemmin näitä teemoja.

Yritysten tulee huomioida kestävä kehitys niin omassa toiminnassaan kuin hankintoja tehdessään, sillä yritykset ovat vastuussa toimintansa vaikutuksista yhteiskuntaan ja ympäristöön. Sosiaalisten, taloudellisten ja ympäristövaikutuksien huomiointi kuuluu vastuulliseen yritystoimintaan. Kestävyyden huomioiminen on nykyisin liiketoiminnan reunaehto, mutta hyvin toteutettuna voi tuoda yritykselle jopa pysyvää kilpailuetua. (Askelmerkkejä kestävään yrittäjyyteen)

Kuva: Canva

2. Ekologinen kestävyys

Ekologinen kestävyys tarkoittaa luonnon monimuotoisuuden vaalimista sekä ihmisten toiminnan sopeuttamista maapallon luonnonvarojen riittävyyteen ja luonnon sietokykyyn. Ekologisen kestävyden toteutuminen mahdollistaa muiden kestävä kehityksen ulottuvuuksien toteutumisen. Yritys ei saa toiminnallaan vaarantaa elämää ylläpitäviä luonnon järjestelmiä: eliömaailmaa, ilmakehää, vesiä eikä maa- ja kallioperää. Ihmisen aiheuttamat päästöt eivät saa ylittää luonnon sietokykyä. (Kestävä kehitys, 2023)

Kiertotalous

Kiertotalous tukee ekologista kestävyttä. Sen tavoitteena on pitää tuotteet ja materiaalit käytössä mahdollisimman pitkään, jonka jälkeen niistä voidaan valmistaa uusia tuotteita. Kiertotalous säästää luonnonvaroja ja vähentää päästöjä.

Kiertotalouden liiketoimintamallit auttavat yrityksiä siirtymään kestäviin ja kiertäviin arvoketjuihin, jotka maksimoivat materiaalien ja tuotteiden käyttöiän ja -ajan kierrättämällä ne jatkuvasti takaisin uuteen käyttöön. Samalla vähennetään energian ja resurssien kulutusta, ja säästetään kustannuksia. Kiertotalouden liiketoimintamalleihin kuuluvat mm. uusiutuvien tai kierrätettyjen raaka-aineiden käyttö, tuotteiden elinkaaren pidentäminen esim. korjausten, päivitysten ja palvelullistamisen avulla ja käytöstä poistuneiden tuotteiden ja materiaalien hyödyntäminen uudelleen esim. raaka-aineina. (Askelmerkkejä kestävään yrittäjyyteen)

Kestävät ruokavalinnat

Kestävien ruokavalintojen tukeminen voi auttaa henkilöstöäsi tekemään parempia ruokavalintoja sekä ympäristön että oman terveytensä kannalta. Tutkitusti lihansyönnin vähentäminen ja kasvisruokavalioon siirtyminen on yksittäisen ihmisen kannalta merkittävin ilmastoteko - siksi siihen kannattaa panostaa. Ruokavalion muutos voi kuitenkin vaatia aikaa ja uudenlaisen makumaailman omaksumista. Ruokalassa voi tarjota nykyistä enemmän kasvisruokaa ja esittää ruokalan henkilöstölle työntekijöiden toivomia kasvisruokia. Myös hävikkiruuan ehkäisy on hyvä keino vähentää ruuasta syntyviä päästöjä. Ruokalasta yli jäänyttä ruokaa voisi tarjota vaikka henkilöstön mukaan päivän päätteeksi.

Jakamistalous ja yhteiskäyttö

Jakamistalous tarkoittaa siirtymistä omistamisesta jakamiseen; kaikkea ei tarvitse omistaa itse. Jakamistalous säästää ympäristöä, resursseja ja tilaa, kun kaikkia mahdollisia välineitä ei tarvitse löytyä omasta takaa. Esimerkiksi yhteiskäyttöiset toimitilat, yhteiskäyttöautot ja yritys yhteistyössä hankitut koneet ja laitteet ovat fiksuja tapoja edistää jakamistaloutta yrityksessä. Samalla säästetään kustannuksia, ja voidaan lisätä yhteistyötä eri yritysten välillä. Yritysten ja muiden sidosryhmien välinen yhteistyö tukee jakamistaloutta; myös tietoa, oppeja ja hyviä käytäntöjä kannattaa jakaa.

Mitä jos...

- hyödyntäisit alueella toimivia etätyöpisteitä/hubeja työtilana?
- hankkisit leasing- koneita ostamisen ja omistamisen sijaan?
- vuokraisit omia toimitilojasi myös muille, silloin kun et tarvitse niitä itse?

Energiatehokkuus

Energiatehokkuus on yksi tapa edistää ekologista kestävyyttä ja vähentää päästöjä. Puhtaampaan energiaan, kuten aurinko- tuuli- tai vesivoimaan siirtyminen, öljylämmön vaihtaminen maalämpöön tai ilmalämpöpumppuun ovat kaikki ekotekoja. Vanhojen rakennusten energiatehokkuutta voi parantaa ovia ja ikkunoita tiivistämällä. Energiakatselmuksent antavat suuntaa siitä, mihin korjaustoimia kannattaa kohdistaa. Rakennusten kunnostaminen ajattomilla ja ekologisilla materiaaleilla voi pidentää rakennuksen käyttöikä ja elinkaarta. Vanhan rakennuksen kunnostaminen kuormittaa huomattavasti vähemmän ympäristöä kuin uuden rakentaminen.

Mitä jos...

- asennuttaisit toimitiloihisi aurinkosähköjärjestelmän
- hankkisit maalämmön öljylämmityksen tilalle
- tilaisit energiakatselmuksen?

Kestävä liikkuminen

Liikenteen osuus suomalaisten päästöistä on 29% (Sitra). Pitkät välimatkat ja julkisen liikenteen keskittyminen kaupunkeihin ovat haasteita päästöjen vähentämiselle. **Kestävään liikkumiseen panostaminen** voi olla yrityksessä esimerkiksi työntekijöiden pyöräilyn, kävelyn tai kimppakyytiryhmien edistämistä. Lihasvoimia käyttämällä myös kunto kohenee ja mieli pysyy virkeänä. Yritys voi tarjota henkilöstölleen vaikkapa sähköpyöräetua tai erilaisia liikuntaetuja.

Mitä jos...

- kannustaisit työyhteisöäsi kestävään liikkumiseen tarjoamalla "porkkanoita", kuten erilaisia kilpailuja tai etuja?

Ympäristön ja luonnonsuojelu

Luonnon monimuotoisuus hupenee hälyttävää vauhtia, joka taas vaikuttaa laajasti ekosysteemeihin ja mm. ruuan tuotantoon. Ympäristön suojelu ja luonnon monimuotoisuuden vaaliminen turvaavat myös tuleville sukupolville elinkelpoisen ympäristön. Ympäristön suojelu on meidän kaikkien, myös yritysten vastuulla. **Yritysten toiminta ei saa aiheuttaa merkittävää haittaa ympäristölle tai ilmastolle.** Tämä on myös ehtona monia eri hanketukia hakiessa.

Kuva: Canva

Huomioi rahoitushakemusta tehdessäsi, ettei hankkeestasi aiheudu merkittävää haittaa ympäristölle ja ilmastolle. Pohdi:

- lisääkö toimintasi kasvihuonekaasupäästöjä merkittävästi koko sen elinkaaren aikana (välittömät ja välilliset päästöt)?
- pienenevätkö hiilinielut ja/tai hiilivarastot toiminnan vaikutuksesta?
- edistääkö toimintasi fossiilisten polttoaineiden käyttöä?

Jos vastasit kaikkiin ei, voit huoletta jatkaa hankkeesi suunnittelua. Jos vastasit johonkin kyllä, pohdi, kuinka muuttaisit lähestymistapaasi kestävämmäksi. Saat apua pohdintaan oman alueesi Leader- asiantuntijoilta.

3.Sosiaalinen ja kulttuurinen kestävyys

Sosiaalinen kestävyys tarkoittaa, että turvataan ihmisille tasavertaiset mahdollisuudet voida hyvin, saavuttaa perusoikeudet, hankkia elämän perusedellytykset ja mahdollistaa osallistuminen päätöksentekoon. Sosiaalisen kestävyuden tavoite on, että hyvinvoinnin edellytykset siirtyvät sukupolvelta toiselle. Sosiaalista kestävyttä edistävinä toimenpiteinä voi olla esimerkiksi työllisyyden edistäminen, syrjäytymisen ehkäiseminen sekä ikääntyvän väestön olojen turvaaminen, työ-, asuin- ja elinympäristöjen terveellisyys, viihtyisyyden ja sosiaalisen toimivuuden parantaminen sekä väestön terveyden ja toimintakyvyn tukeminen. (Kestävä Kehitys, 2023)

Kulttuurinen kestävyys tarkoittaa kulttuuriin liittyvien asioiden kuten kielten, perinteiden ja tapojen säilyttämistä ja vaalimista. Kulttuurisesti kestävässä kehityksessä hyväksytään monimuotoisuus ja tasapainoinen kasvu sekä arvostetaan ja kunnioitetaan kaikkien oikeuksia. (Kestävä Kehitys, 2023)

Mitä jos...

- antaisit pitkäaikaistyöttömälle mahdollisuuden tulla työkokeiluun?
- kannustaisit yhteisösi jäseniä auttamaan toisiaan?

Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen

Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen tarkoittaa toimia, jotka ylläpitävät ja parantavat väestön terveyttä, hyvinvointia, osallisuutta sekä työ- ja toimintakykyä. Hyvinvoinnin ja terveyden edistämällä voidaan ehkäistä ennalta monia ongelmia ja vähentää siten inhimillistä kärsimystä sekä korjaavien sosiaali-, terveys- ja muiden palveluiden tarvetta. (Suomen sosiaali ja terveys ry)

Suomen valtioneuvoston tavoitteissa on määritelty neljä eri painopistettä hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen, joita voi hyvin soveltaa myös hankkeisiin: kaikille mahdollisuus osallisuuteen, hyvät arkiympäristöt, hyvinvointia ja terveyttä edistävä toiminta ja palvelut sekä päätöksenteolla vaikuttavuutta. (Valtioneuvosto)

Yrityksissä voidaan huolehtia henkilöstön hyvinvoinnista panostamalla esimerkiksi työssä jaksamiseen ja liiallisen kuormittavuuden ehkäisyyn.

Mitä jos...

- panostaisit työyhteisösi hyvinvoinnin kehittämiseen?
- loisit henkilöstöllesi mahdollisuuksia vaikuttaa omaan työssä jaksamiseensa?

Kuva: Canva

Yhteisöllisyys ja syrjäytymisen ehkäisy

Yhteisöllisyys tarkoittaa tunnetta kuulumisesta mihin tahansa yhteisöön tai ihmisryhmään. Se on yhteenkuuluvuuden tunnetta, johon liittyy keskeisenä tunne luottamuksesta, turvallisuudesta ja merkityksellisyydestä. Se on tunne siitä, että kuuluu joukkoon, jossa tulee nähdyksi ja kuulluksi. Yhteisöllisyyden rakentamisen eli yhteisöllistämisen päämääränä on lisätä kaikkien yhteisöön kuuluvien hyvinvointia ja tuoda merkityksellisyyttä elämään. (Eläkeliitto)

Syrjäytyminen tarkoittaa tilannetta, jossa henkilö jää saman ikäisille tavanomaisen elämän, kuten koulutuksen, työelämän tai sosiaalisten tapahtumien ja suhteiden ulkopuolelle. Syrjäytyminen on Suomessa nuorten suurin ongelma, sillä arvion mukaan yli 60 000 nuorta on syrjäytynyt. Etenkin nuoret miehet ovat alttiimpia syrjäytymiselle. (Mehiläinen)

Myös **yksinäisyys** on Suomessa hyvin yleistä, ja se voi koskettaa ketä tahansa. Jo ennen koronaa joka viides suomalainen koki yksinäisyyttä ajoittain ja joka kymmenes jatkuvasti. Yksinäisyyteen liittyy ahdistusta ja toisten ihmisten kaipuuta. Yksinäisyys on yleisintä aikuisuuden molemmissa päissä. (Suomen Punainen Risti)

Mitä jos...

- **pysähtyisit kysymään kollegalta, mitä hänelle kuuluu?**
- **edistäisit yhteisöllisyyttä yhteisössasi järjestämällä tapahtumia?**
- **pohtisit, kuinka jokainen yhteisösi jäsen voisi kokea tulleensa nähdyksi ja kuulluksi?**

Tasa-arvoisuus

Tasa-arvoisuus (samanarvoisuus, yhdenvertaisuus) tarkoittaa ihmisten yhtäläistä arvoa yksilöinä ja yhteiskunnan jäseninä. Tasa-arvolla viitataan usein myös eri yksilöiden tai ihmisryhmien tasapuoliseen kohteluun. Esimerkiksi tasa-arvoisella yhteiskunnalla viitataan usein sukupuolten, yhteiskuntaluokkien ja etnisten ryhmien keskinäisiin suhteisiin sekä vähemmistöjen asemaan. (Wikipedia)

Tasa-arvolaki kieltää syrjinnän muun muassa sukupuolen, sukupuoli-identiteetin ja sukupuolen ilmaisun, raskauden, synnytyksen, vanhemmuuden ja perhehuoltovelvollisuuden perusteella. (Tasa-arvo.fi)

Tasa-arvoa voidaan edistää esimerkiksi huomioimalla eri ihmisryhmät yritystoiminnassa ja työntekijöiden kohtelussa.

Monikulttuurisuus ja moninaisuus

Monikulttuurisuudella tarkoitetaan sitä, että väestössä on etnisesti ja kulttuurisesti monenlaisia ihmisiä: löytyy erilaisia kieliä, uskontoja, kansallisuuksia, toimintamalleja, tervehdystapoja, arvoja, vapaa-ajanviettopaikoja ja niin edelleen. Monikulttuurisuus tulee arkielämässä esiin erilaisten elämäntapojen, arvojen ja näkemysten kunnioittamisena ja arvostamisena. Kulttuuri vaikuttaa ihmisen tapaan hahmottaa ja ymmärtää maailmaa, kuten myös arvojen, ajattelutapojen ja käyttäytymismallien muodostumiseen. Jokainen kulttuuri sisältää omia erityispiirteitään ja jokaisella ihmisellä on oma, yksilöllinen tapansa edustaa omaa kulttuuriaan. (Toisen asteen yhteys)

5. Taloudellinen kestävyys

Kestävä talous perustuu taloudellisiin päätöksiin, joita yritys tekee.

Taloudellisella kestävyydellä tarkoitetaan tasapainoista kasvua, joka ei perustu luonnonvarojen hävittämiseen eikä velkaantumiseen.

Taloudellinen kestävyys voidaan saavuttaa uusiutuvien luonnonvarojen kestävällä käytöllä sekä esimerkiksi resurssi- ja materiaalitehokkuutta parantamalla ja noudattamalla kiertotalouden periaatteita. Nyt ja tulevaisuudessa tärkeintä on huomioida maapallon kantokyvyn rajat ja niiden sisällä pysyminen. Taloudellinen kestävä kehitys on tasapainoista talouskasvua ilman velkaantumista ja tuotannontekijöiden ylikuluttamista. Se on toimintaa, joka huomioi ympäristön kantokyvyn sekä tulevat sukupolvet. (Kestävä kehitys, 2023)

Kuva: Canva

Resurssiviisaus

Ilmastonmuutos, luonnonvarojen hupeneminen ja väestönkasvu pakottavat yhteiskunnat ympäri maailmaa muuttamaan tehokkaammiksi ja vähäpäästöisemmiksi. Resurssien viisas käyttö on nousemassa kansainväliseksi kilpailuvaltiksi. (Sitra)

Resurssiviisaus on kykyä käyttää erilaisia resursseja (luonnonvarat, raaka-aineet, energia, tuotteet ja palvelut, tilat ja aika) harkitusti ja hyvinvointia sekä kestävästä kehityksestä edistävällä tavalla.

Resurssiviisautta voidaan edistää kiertotalouden, materiaalien elinkaaren pidentämisen, materiaalitehokkuuden ja uusiutuviin energiamuotoihin panostamisen kautta. Resurssiviisas toimintatapa edistää ihmisten hyvinvointia ja vähentää ympäristölle sekä ihmisille haitallisia vaikutuksia. (Wikipedia)

Kustannustehokkuus

Kustannustehokkuus tarkoittaa käytettävien resurssien ja saatavan tuloksen suhteen optimointia siten, että saadaan mahdollisimman pienillä resursseilla suhteessa suurempi tuotos. Kustannustehokkuus voi olla joko kustannusten pienentämistä, tuotannon tehostamista tai molempia suuremman hyödyn tuottamiseksi pienemmillä kustannuksilla. Kustannustehokkuus voi olla myös energiankäytön vähentämistä siten, että sähköä kulutetaan vähemmän, tai sähkökustannuksia pyritään laskemaan muulla tavoin. (Termipankki, 2023)

Mitä jos...

- tekisit energiansäästösuunnitelman?
- investoisit vettä säästäviin vesikalusteisiin?

Edistääkö rahoitettava hankinta joitakin seuraavista kestävän kehityksen teemoista?

Ekologinen kestävyys

Kiertotalous

- Kiertotalous (ei synny uusiutumaton jätettä, hyödynnetään uusiomateriaaleja)
- Vanhan korjaus ja huoltaminen
- Kierrätyksen tehostaminen
- Jätteen määrän vähentäminen
- Turvallisten materiaalien käyttö
- Luonnontuotteiden kehittäminen ja valmistaminen
- Tuotantomenetelmän muuttaminen kestävämpään suuntaan
- Kestävän laadun kehittäminen
- Ympäristöystävälliset tuotteet ja palvelut
- Ympäristömerkinnät ja sertifikaatit

Jakamistalous ja yhteiskäyttö

- Yhteiskäyttöiset laitteet ja ajoneuvot
- Yhteiskäyttötilat

Kestävät ruokavalinnat

- Kasvisruuan lisääminen
- Kestävä lähiruoka, lyhyet jakeluketjut
- Ruuan tuotantoon liittyvät ilmastotoimet
- Hävikkiruuan torjuminen
- Kestävällä tavalla tuotetut elintarvikkeet

Kestävä liikkuminen

- Kestävän liikkumisen edistäminen, esim. pyöräily, kävely, julkinen liikenne, sähköautot
- Lähiliikunnan lisääminen
- Liikennetarpeen väheneminen

Energia- tehokkuus

- Energiaratkaisut; aurinkopaneelit, maalämpö, ilmalämpöpumput jne.
- Sähkönkulutuksen seuranta
- Ikkunoiden ja ovien tiivistys
- Energiakatselmukset
- Veden säästö, säästöventtiilit hanoihin
- Rakennusten uusiokäyttö ja remontointi
- Uusiutuvan energian käyttö
- Tuki auttaa omaksumaan muutoksia ja selviytymään rajoitteista

Ympäristön ja luonnonsuojelu

- Luonnon monimuotoisuuden tukeminen
- Vesihuolto, esim. vesien talteenotto, poisjohtaminen, hulevedet jne.
- Maaperän hoito tai kunnostus
- Ympäristökasvatus
- Vesien rehevöitymisen estäminen
- Osaamisen lisääntyminen ympäristö- tai ilmastoasioissa
- Vesien hoito tai vesistön kunnostus

Aiheutuuko hankkeesta haittaa ympäristölle tai ilmastolle?

- Ei
- Kyllä*

*Pohdi, kuinka muuttaisit lähestymistapaasi kestävämmäksi. Saat apua pohdintaan oman alueesi Leader- asiantuntijoilta.

Taloudellinen kestävyys

Kiertotalous ja resurssiviisaus

- Ekotehokkuus, "vähemmällä enemmän"
- Uusiutuvien tai kierrätettyjen raaka-aineiden käyttö
- Materiaalitehokkuus, korvaavat raaka-aineet
- Digitaalisten valmiuksien lisääminen, digitaaliset alustaratkaisut
- Resurssien yhteiskäyttö; yhteinen työntekijä, markkinointi jne.
- Yhteistyö muiden yhteisöjen tai yritysten kanssa

Kustannus- tehokkuus

- Kustannussäästöä tuovat menetelmät tai toimintamallit
- Energian säästö; sähkö, vesi, tulostus, sähköiset dokumentit jne.
- Vaikutus tulevaisuuden energiantarpeeseen tai -käyttöön
- Hävikin pienentäminen
- Jalostusasteen tai arvonlisän nousu

Sosiaalinen kestävyys

Terveys ja hyvinvointi

- Liikuntamahdollisuuksien lisääntyminen
- Terveystai hyvinvoinnin koheneminen
- Turvallisuus; varautuminen, ensiaputaidot, huoltovarmuus, tiedonkulku jne.

Tasa- arvoisuus

- Tasa-arvoisuuden huomioiminen
- Erityisryhmien huomioiminen
- Erilaisuuden arvostaminen
- Heikommassa asemassa olevien ihmisten elämänlaadun paraneminen
- Tietotaidon jakaminen
- Yhteenkuuluvuuden lisääntyminen

Yhteisöllisyys ja yhteistyö

- Osallisuuden lisääntyminen
- Eri ihmisryhmien mukaan ottaminen
- Työllistäminen, työvoiman saannin paraneminen erityisesti syrjäiseuduilla
- Syrjäytymisen tai yksinäisyyden ehkäisy
- Yritysyhteistyö ja yritysekosysteemien luonti

